CRITICAL DISCOURSE AND THE DIAGRAMATION OF POWER RELATIONS THROUGH DISCURSIVE STRATAGEMS

Cristina Moraru, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: This paper problematizes the understanding of critical discourse studies as a complex methodological endeavor which relationates language and power, analyzing the possibilities to diagrammate power relations that are instituted in, and through, the practice of language. The discourse – as a form of articulating knowledge in society –, generates power and instrumentates the mechanisms of control, structuring the power relations. Thus, the power is becoming relational, reactive and performative, and is being operationalized by a network of institutional systems that is constituted as a rizomatic relation inside which any individual can institute a force of resistance – generating a counterpower –, or it could be instituted as an apparatus of exercising power – generating subjectivization and subjectification.
Both mechanisms – either concerning the force of resistance, or the subiectivization of an individual – , cannot exist outside the discursive field. As a mechanism of discursivization, the subject answers to the power that was instituted in him – rhizomatically and transversally – through means of psychologization and normalization. Thus, the subject becomes a social construct, to whom, even the performation of gender, it represents an institutionalized gesture of constraint – the regulatory discourse of the disciplinary regimes is the one to decide the gender possibilities by determining the existence of the subject in and through the language. Thus, becoming subject is determined by discourse and supposes a molecular, rhizomatical practice, which agglutinates a decentralized multitudes of subjectivities upon which the power could no longer be instituted disciplinary, so it is instrumentalized biopolitically.

Keywords and relevant syntagms: critical discourse studies, power relations, mechanism of discursivization, diagramation, subjectivization.

Deşi, în mod uzual abordările critice faţă de discurs au fost teoretizate sub titulatura: „analiza discursului critic" – o metodă inter- şi multidisciplinară de analiză a discursului care poziţionează limbajul în cadrul praticilor sociale, considerând că, în măsura în care limbajul şi puterea sunt inter-relaţionate, dominaţia politică şi socială ajunge a fi reprodusă prin discurs –, cercetarea de faţă preferă sintagma „studii ale discursului critic" ca denumire a unui demers metodologic complex care implică atât analiza critică cât şi teoria critică. Preferinţa pentru această structură lingvistică infirmă disensiunile semantice cu privire la analiza discursului critic, generate de falsa apreciere a abordării critice ca metodă a analizei discursului.

În fapt, analiza discursului critic, dacă se doreşte a fi o metodă de cercetare inter- şi multidisciplinară nu poate fi limitată la implementarea analizei, ca metodologie ştiinţifică singulară, ci ar trebui – ca orice cercetare critică –, să utilizeze o serie de metodologii specifice studiilor discursului – nelimitate la analiza discursului –, apropriate din ştiinţele umaniste, psihologie sau sociologie. Spre deosebire de analiza discursului critic, studiile discursului critic nu se doresc a fi o metodologie, ci „o perspectivă, o

BDD-V613 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:12 UTC)

poziţie sau o atitudine din cadrul disciplinei multidisciplinare a studiilor discursului”[1], aşa cum remarcă Teun A. van Dijk, în articolul „Critical Discourse Studies: A Socio-cognitive Approach”.

În această paradigmă, Dominique Maingueneau se întreabă, în articolul „Is Discourse Analysis Critical?” dacă este legitim să diferenţiem între analiza discursului şi analiza discursului critic ca făcând parte integrată – fie ea printr-o direcţie, o perspectivă, o reflecţie – a diciplinei studiilor discursului? Oare analiza discursului nu este, în sine, un demers critic? Dacă orientarea critică poate fi determinată însăşi prin alegerea subiectului – precum analiza fenomenelelor sociale considerate a fi negative din punct de vedere etic sau politic precum: rasismul, sexismul, fascismul, antisemitismul –, ce se întâmplă „în momentul în care analiza discursului tinde să abordeze tematici care nu prezintă o orientare critică per se, evitându-se conotaţiile negative implicite”[2] şi susţinând-se demersul ştiinţelor sociale şi umaniste de a contribui la remedierea transformaţională a societăţii?

În continuarea argumentului său, Dominique Maingueneau exemplifică aceast demers socio-transformativ prin prisma teoriei critice[3] a scolii de la Frankfurt care, reiterând anumite aspecte ale filosofiei marxiste, viza necesitatea imixtiunii teoriei critice în practicile politice şi dezvoltarea rizomatică a argumetelor filosofice în relaţie cu ştiinţele sociale, în vederea remedierii progresive a societăţii. Însă, această perspectivă ar presupune o analiză a discursului, neutră, din punct de vedere ideologic, care − pe cale de consecinţă −, ar neutraliza, aplicabilitatea abordărilor critice, în măsura în care orice abordare critică sau non-critică − responsabilă de producţia de cunoaştere −, trebuie să fie capabilă a produce emancipare.

Reîntorcându-se la întrebarea: „este analiza discursului, critică, în sine?” Dominique Maingueneau diferenţiază între analiza discursului ca practică structurală şi autonomă − care refectă ideologia dominantă −, şi analiza discursului ca practică heteronomă şi sistematic conectată structurilor sociale − care chestionează ideologia dominantă. Pe cale de consecinţă, analiza discursului care problematizează supremaţia ideologică − fiind conectată practicilor şi instituţiilor sociale −, nu poate fi decât critică. Altfel spus, atunci când se realizează conexiuni între structurile textuale şi interesele sociale, analiza discursului devine, chiar şi fără intenţie în această direcţie, o cercetare critică.

Acest interes faţă de instituţiile sociale, dominaţiile ideologice şi practicile socio-politice justifică preferinţa terminologică pentru sintagma „studii ale discursului critic” care presupune ceva mai mult decât practica unei analize structurale asupra discursului, implicând metode de cercetare ce aparţin ştiinţelor sociale, psihologiei sau ştiinţelor umanistice. Pornind de la premisa că orice discurs public poate fi injust, Teun A. van Dijk

[1] Teun A. van Dijk, „Critical Discourse Studies: A Socio-cognitive Approach” în Ruth Wodak, Michael Meyer (eds.), *Methods for Critical Discourse Analysis*, Sage, Londra, 2009, p. 62

[2] Dominique Maingueneau, „Is Discourse Analysis Critical?” în *Critical Discourse Studies* Vol. 3, No. 2, Routledge, Londra şi New York, 2006, p. 229

[3] Mulţi alţi autori au relaţionat studiile discursului critic, sau analiza discursului critic, cu teoria critică. În articolul său „Cultural Studies, Critical Theory and Critical Discourse Analysis: Histories, Remembering and Futures”, Terry Threadgold-Cardiff concede faptul că actualele forme de analiză ale discursului critic se află sub puternica influenţă a teoriei critice.

BDD-V613 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:12 UTC)

susţine argumentul conform căruia, studiile discursului critic investighează producerea şi re-producerea dominaţiei sociale, abuzurile de putere şi rezistenţa în faţa puterii – urmărind „combaterea injustiţiilor şi contribuind la înţelegerea şi soluţionarea diferitor probleme sociale –, cu precădere cele provocate, sau amplificate, de discursul public”[4].

Identificând şi acuzând injustiţia discursivă, studiile discursului critic sunt orientate mai mult către optimizarea situaţiilor sociale problematice, decât către teoretizarea acestor circumstanţe, motiv pentru care cercetarea este susţinută în limita unui cadru normativ, definit în acord cu drepturilor umane internaţionale – care permite evaluarea practicilor discursive abuzive şi generarea unor intervenţii practice de rezistenţă împotriva unor forţe dominante, ilegitime. Ceea ce remarcă Michel Foucault, în acest demers al studiilor discursului critic, este încercarea de a instrumentaliza însăşi practicile discursive în vederea contracarării injustiţiilor provocate sau amplificate prin discurs. Altfel spus, discursul este cel care generează putere, însă numai el are puterea de a contracara mecanismele de control.

Aşa cum precizează Eric Fernie în antologia de texte „Art history and its methods a critical anthology; [iconography, style, marxism, feminism, poststructuralism, quality, conoisseurship, canon, semiotics , patronage]” discursul, pentru Foucault, este o manieră a articulării cunoaşterii în societate – prin diferitele forme instituţionale instrumentalizate –, însă dacă acceptăm faptul că prin cunoaştere se produce şi se transmite puterea, atunci putem considera discursul ca formă a producerii de cunoaştere şi a instrumentalizării mecanismelor de control. Pentru Michel Foucault, relaţionarea implicită între putere şi cunoaştere face ca structurarea cunoaştereii, prin discurs, să fie ea însăşi un factor determinant al evoluţiei şi configurării relaţiilor de putere.

În lucrarea sa, „Arheologia cunoaşterii”, Michel Foucault, vorbeşte despre anumite structuri şi reguli prin care cunoaşterea este construită şi care produc, în mod inevitabil, efecte sociale şi structurează relaţii de putere. Pentru Foucault, puterea nu este posedată implicit, placid şi inactiv de către structurile dominante, ci se manifestă relaţional, reactiv şi performativ prin intermediul unor indivizi care operează în cadrul unor sisteme instituţionale. Astfel, manifestarea puterii nu rămâne unilaterală, liniară, ci se construieşte prin intersectarea relaţiilor de putere, stabilindu-se raporturi multiple şi diagramări contingenţionale, care permit mecanismelor instituţionale să funcţioneze.

Aşa cum remarcă şi autoarea Sara Mills, într-un studiu despre Michel Foucault, puterea devine o reţea de relaţii – cu o structură rizomică –, ce acaparează întreaga societate. În această structură a relaţiilor de putere, individul deţine un rol semnificativ, atât prin potenţialitatea de a genera o forţă de rezistenţă ce ar putea institui o contra-putere – fără de care raporturile de putere nu ar putea funcţiona –, cât şi prin reprezentaţionalitatea sa ca dispozitiv prin care puterea poate fi exercitată, fie asupra propriei individualităţi „prin impunerea anumitor conduite de adevăr pe care individul trebuie să le recunoacă ca fiindu-i definitorii”[5] – ca formă a puterii care transformă individul în subiect –, fie asupra celorlaţi indivizi, prin control şi dependenţă.

[4] Teun A. van Dijk, *Idem*, p. 64
[5] Michel Foucault, „The subject and Power”, în *Critical Inquiry*, vol 8, no. 4, The University of Chicago Press, Chicago, 1982, p. 781

BDD-V613 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:12 UTC)

Astfel, Foucault identifică două posibilităţi de a fi subiect – fie eşti subiectul celuilalt, supus unor raţiuni exogene şi dominat de mecanismele de control, fie eşti propriul tău subiect, supus identităţii care a fost investite în tine şi dominat de propria-ţi conştiinţă şi de auto-cunoaştere –, ambele posibilităţi vizând o anumită formă de putere care subjugă şi subiectivizează şi construind, pe cale de consecinţă, două tipuri de revoltă: fie împotriva mecanismelor de dominaţie economică, socială, religioasă, fie împotriva submisiunii subiectificării şi subiectivizării individului.

Toate aceste mecanisme ale subiectificării nu pot fi studiate înafara relaţiei lor cu discursul, care se constituie sub forma unui „sistem ce structurează modalităţile în care percepem realitatea”[6]. Supus discursivizării, subiectul răspunde puterii care a fost instituită în el, integrându-se într-o structură a mecanismelor de putere în care fiecare dispozitiv contribuie la diagramarea relaţională a traiectoriilor de putere. Pe cale de consecinţă, puterea nu poate fi distribuită ierarhic şi unidirecţional, ci rizomatic şi transversal, articulându-se asupra individualităţii pe care „tinde să o normalizeze, pishologizând-o”[7]

Această perspectivă a subiectului supus discursivizării, care se prezintă ca o consecinţă a discursului, sau ca efect discursiv al practicilor de subiectivizare a fost apropriată şi de către studiul culturii vizuale contemporane. Irit Rogoff, în articolul său „Studying Visual Culture”, vorbeşte despre subiectul supus normalizării prin vizualizare, într-o „lume în care cunoaşterea circulă atât discursiv şi textual, cât şi vizual”[8]. Astfel, atât prin discurs cât şi prin imagine se pot structura modalităţile în care individul percepe realitatea, determinându-i nu doar evaluările estetice, ci chiar şi posibilităţile de performare a genului, aşa cum consideră Judith Butler în lucrarea „Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity”.

Astfel, problematicile unei hermeneutici ale subiectului, lansate de Michel Foucault ajung a fi instrumentalizate şi în cadrul teoriilor feministe care consideră subiectul un construct social − constituit submisiv, ca efect al unor practici discursive −, realizat prin gesturi performative repetitive. Însă, pentru Judith Butler, performarea genului nu este o alegere voluntară, regimurile disciplinare fiind cele care decide posibilităţile de gen ale subiectului, discursul lor regulativ incluzând tehnici de disciplinare, care prin coerciţiile performării unui anumit gen creează doar „o aparenţă a sexualităţii”.[9]

Această presupusă aparenţă a sexului ca dat natural, biologic, ţine de gradul de acribie a construţiei discursului regulativ, însă, genul − fiind fictiv şi perceptiv impune o interpretare politico-socială a corpului, în timp ce atributele expresive ale sexului material, factual, corporal nu pot face obiectul genului, determinat de performativitate. În această cheie, numirea sexului devine un gest instituţionalizat de constrângere ce impune construcţia discursiv-perceptivă a corpului în conformitate cu realitatea socială. Aşa cum remarcă Judith Butler, suntem contrânşi a răspune „naturii care a fost investite în noi,

[6] Sara Mills, *Michel Foucault*, Routledge, Londra şi New York, 2003, p. 55
[7] Michel Foucault, *Puterea psihiatrică*, Editura Idea Design & Print, Cluj, 2006, p. 57
[8] Irit Rogoff, „Studying Visual Culture” în Nicholas Mirzoeff (ed.), *The Visual Culture Reader Routledge*, Londra şi New York, 1988, p. 15
[9] Judith Butler, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, Routledge, Londra, 1990, p. 103

BDD-V613 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:12 UTC)

hegemonia heterosexualităţii find cea care ne oprimă pe toţi, pentru că stă la baza creării societăţii”[10].

Aici Judith Butler reiterează argumentul lui Foucault conform căruia puterea se instuie asupra corpului, constituindu-se biopolitic, prin intermediul discursului. Astfel, subiectul devine un efect al limbajului, mediu care se înalţă la rangul de sistem al puterii totale, aşa cum remarcă Boris Groys vorbind despre lingvisticizarea societăţii, în lucarea „Post-scriptumul comunist”. Pentru Boris Groys, societatea comunistă este singura în care puterea şi discursul critic împotriva puterii pot coexista, operând în acelaşi mediu şi determinând existenţa subiectului în şi prin limbaj, în timp ce capitalismul şi critica lui discursivă sunt mediatic incompatibile, „limbajul funcţionând ca marfă, iar discursul critic, de succes, fiind cel care se vinde bine.”[11]

Această perspectivă a subiectului condiţionat a exista critic şi discursiv de dominaţia anumitor regimuri ideologice, deschide o perspectivă istorică asupra problematicii devenirii subiectului. Altfel spus, subiectul există ca produs al unei anumite configuraţii ideologice care îi determină devenirea, însă dacă subiectul este condiţionat de cadrul în care acesta a fost instituit, ce se întâmplă în eventualitatea unei disoluţii a regimurilor cultural-ideologice care au determinat constituirea subiectului? Putem vorbi oare despre o „moarte a subiectului”, sau doar despre deveniri progresive şi succesive? Sunt, în fapt, toate devenirile moleculare? aşa cum concluzionează Deleuze şi Guattari în lucrarea lor „O mie de platouri. Capitalism şi schizofrenie”.

Pentru Deleuze şi Guattari devenirile sunt moleculare atât prin maleabilitatea lor structurală cât şi prin indisociabilitatea lor particulară, fiecare devenire presupunând o auto-transformare şi nu o imitare, o asumare şi nu o duplicare a noilor experienţe culturale. De aici se deschide problematica „devenirii întru minoritate”[12] pe care cei doi autori o teoretizează ca practică rizomatică − involuţionară, dar creativă −, care generază opoziţionalitate şi multiplicitate, concretizându-se în producţia de diferenţă. Devenirea întru minoritate presupune multiple posibilitaţi de împietare a majoritarismului şi nenumărate configuraţii reformatoare.

Astfel, devenirea întru minoritate ajunge a fi susţinută de multitudine, ceea ce crează noi diferenţe, în favoarea productivităţii şi a efectivităţii practicilor devenirii. Conceptul negrian de multitudine − analog rizomului deleuzian −, se constituie ca o „reţea de singularităţi”[13] care se dezvoltă progresiv, prin deteritorializarea logicii dominante a producţiei de subiectivitate. Această reţea de singularităţi eterogene − aglutinată drept consecinţă a relaţionărilor discursive −, nu reuşeşte să-şi legitimize o instanţă de comandă, motiv pentru care acţiunile colective ajung a se constitui neinţenţional şi descentralizat.

În aceast context al coalizării unei multitudini descentralizate şi discursiv aglutinate, puterea nu poate fi instituită în mod disciplinar − prin izolarea, monitorizarea şi normalizarea indivizilor −, ci ajunge a fi instrumentalizată biopolitic. În accepţiunea

[10] *Ibidem*, p. 109
[11] Boris Groys, *Post-scriptumul comunist*, Editura Idea Design & Print, Cluj, 2009, p. 6
[12] Gilles Deleuze, Felix Guattari, *A Thousand Plateaus. Capitalism and Schizophrenia*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1987, p. 291
[13] Michael Hardt, Antonio Negri, *Multitude: War and Democracy in the Age of Empire*, The Penguin Press, New York, 2004, p. 68

BDD-V613 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:12 UTC)

foucauldiană, puterea nu este exclusiv represivă, ci şi productivă − asumându-şi necesitatea ancorării indivizilor în colectivitate. Spre deosebire de puterea disciplinară − care operează la nivelul individului −, bioputerea acţionează la nivelul întregului corp social, urmărind obiective diferite precum sporirea natalităţii şi evitarea mortalităţii şi activând instrumentare de analiză, distincte.

În termenii lui Foucault, biopolitica desemnează „raţionalizarea problemelor puse practicii guvernamentale, de către fenomenele proprii unui ansamblu de persoane constituite sub forma unei populaţii”[14], gestionând mecanismele de regularizare a proceselor biologice, concretizate la nivelul tehnologiilor guvernamentale de sănătate şi securitate. Altfel spus, biopolitică generează o turnură a modalităţilor de exercitare a puterii în societatea modernă, care refuză a se constitui disciplinar, instrumentalizând puterea în vederea maximizării vieţii prin raţionalizarea politicilor de santitarizare şi de ameliorare a vieţii sociale.

Ceea ce remarcă Steven Best şi Douglas Kellner cu privire la acest model foucauldian de instrumentalizare biopolitică a puterii este constituirea inertă a colectivităţilor sociale care nu-şi exploatează „potenţialul emancipator de rezistenţă socio-culturală”[15], ci rămân a fi constituite ca aglutinări neintenţionale şi descentralizate, care trădează disfuncţionalitatea diagramărilor relaţionale şi a practicilor de subiectivizare, atât timp cât pentru Foucault singura formă de rezistenţă în faţa mecanismelor de subiectivizare este revolta individuală, practicată prin forme de subiectivizare insolite, care sfidează normele sociale.

Spre deosebire de Foucault, care nu a teoretizat mecanismele de opoziţionalitate în relaţia subiect-societate decât la nivelul posibilităţilor de emancipare a individului, fără a dezvolta practicabilităţile unor acţiuni colective ca formă de rezistenţă, Deleuze şi Guattari lansează o serie de concepte − precum maşina nomadă de război, transversalitatea, şi micropolitica −, care au fost instrumentalizate în vederea articulării unor forme de rezistenţă colectivă, împotriva modelelor de subiectivizare impuse de societatea contemporan-capitalistă, care ajunge să radicalizeze modelul de gândire biopolitică, propus de Foucault.

Astfel, Deleuze şi Guattari utilizează o serie de metafore cartografice care descriu relaţii, poziţii şi reţele interacţionale, considerând devenirea întru subiect o activitate mobilă şi multistratificată al cărei rezultat este concretizat într-un nomadism colectiv. Maşina nomadă de război − un construct teoretic cu privire la tehnologiile sociale −, se constituie, pentru cei doi autori, prin dezvoltarea relaţiilor între diferite dispozitive eterogene, care se transformă continuu în scopul producerii relaţiilor sociale. O maşină există doar prin conexiunile pe care le face, având direcţiile organizate diagramatic, iar atribuţii definite temporar şi contextual. Fără a se urmări materializarea unei stări imuabile, maşina nomadă se constiuie ca modalitate contiguă de rescanare şi reajustare a relaţiilor sociale, pe baza unor posibilităţi de interacţionare.

Al doilea concept, cel de transversalitate, este elaborat în scopul investigării unor conexiuni pe baza cărora maşina abstractă şi practicile ei diagramatice, funcţionează.

[14] Michel Foucault, *Biopolitică şi medicină socială*, Editura Idea Design & Print, Cluj, 2003, p. 113
[15] Steven Best, Douglas Kellner, „Foucault and The Critique Of Modernity” în Steven Best, Douglas Kellner (eds.) *Postmodern Theory: Critical Interrogations*, Guilford Press, New York, 1991, p. 69

BDD-V613 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:12 UTC)

Principiul transversalităţii este articulat în lucrarea lui Felix Guattari, Ian Pindar şi Sutton Paul „The Three Ecologies", în care sunt identificate trei sisteme de relaţii transversale: cel personal-psihologic, cel socio-interpersonal şi cel socio-ecologic, insistându-se asupra faptului că „producţia spaţiului construit este un act semnificant din punct de vedere personal"[16] – experienţa individuală fiind relevantă pentru instituţiile socio-politice care acţionează la nivelul unor registre eterogene multiple – politica având rolul de a gândi şi de a se comporta transversal şi de a propune conexiuni între şi prin aceste trei sisteme.

Micropolitica, cel de-al treilea concept presupune singularizarea scopurilor politice în direcţiile specifice concretizării unei anumite condiţii ce ar putea produce o destabilizare a structurilor de putere. Fiind distribuită prin relaţii rizomatice, micropolitica este instrumentată în vederea deconstruirii mecanismelor ideologice. Maşina nomadă şi practicile de diagramare care o supun, domină anumite structuri de putere prin calităţile specifice unei condiţii pre-existente prin care se evită conformarea faţă de un regim disciplinar pre-conceput. Astfel, potenţialul indeterminării şi multiplicităţii privit prin intermediul maşinii abstracte, a transversalităţii şi a micropoliticii destabilizează radical un regim disciplinar stabil, activându-şi flexibilitatea, în sens relativ, faţă de potenţialul anti-disciplinator al practicilor de diagramare.

Toate aceste concepte abstracte pot fi apropriate de către studiile discursului critic şi instrumentalizate în vederea înţelegerii practicilor diagramatice a relaţiilor de putere. Astfel, maşina nomadă este forma de expresie a relaţionărilor discursive prin intermediul cărora se construiesc subiectivităţi relaţionale nomade, a căror mişcare contiguă (re)organizează şi (re)ajustează societatea; transversalitatea reprezentând modalitatea de exercitare a puterii asupra individului, determinându-i relaţiile în toate cele trei registre: cel personal-psihologic, cel socio-interpersonal şi cel socio-ecologic; în timp ce conceptul de micropolitică ar putea fi transpus în câmpul practicilor de diagramare a relaţiilor de putere, prin intermediul discursului, drept cadru al deconstruirii mecanismelor disciplinare prin care puterea este instituită asupra societăţii.

În concluzie, această cercetarea investighează studiile discursului critic ca demers metodologic complex, ce relaţionează limbajul cu puterea, urmărind posibilităţile de diagramare a relaţiilor de putere care se instituie în şi prin limbaj. Discursul, ca formă a articulării cunoaşterii în societate, generează puterea şi instrumentalizează mecanismele de control, structurând relaţiile de putere. Pe cale de consecinţă, puterea devine relaţională, reactivă şi performativă, fiind operaţionalizată prin intermediul unor sisteme instituţionale care se constituie sub forma unor reţele rizomatice, în interiorul cărora individul poate institui o forţă de rezistenţă − generând o contra-putere −, sau poate fi instituit ca dispozitiv al exercitării puterii − generând subiectificare şi subiectivizare.

Ambele mecanisme, atât cel al rezistenţei cât şi cel al subiectificării nu pot exista înafara discursului. Ca efect al discursivizării, subiectul răspunde puterii care a fost instituită în el − rizomatic şi transversal − prin efectivitatea psihologizării şi a normalizării. Astfel, subiectul ajunge a fi un construct social pentru care până şi performarea genului reprezintă un gest instituţionalizat de constrângere − discursul regulativ al regimulurilor disciplinare fiind cel care decide posibilităţile de gen,

[16] Guattari, Felix, Pindar Ian, Sutton Paul, *The Three ecologies*, Anthlone Press, New York, 2000, p. 113

BDD-V613 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:12 UTC)

determinând existenţa subiectului în, şi prin, limbaj. Devenirea subiectului este, astfel, determinată de discurs şi presupune o practică rizomatică moleculară, care ajunge a fi aglutinată într-un multitudine de subiectivităţi descentralizate, în care puterea nu se mai poate institui disciplinar, ci este instrumentată biopolitic.

Referinţe bibliografice:

Best, Steven, Kellner, Douglas, „Foucault and The Critique Of Modernity" în Steven Best, Douglas Kellner (eds.) *Postmodern Theory: Critical Interrogations*, Guilford Press, New York, 1991

Butler, Judith, *Gender Trouble: Feminism and The Subversion of Identity*, Routledge, Londra, 1990

Deleuze, Gilles, Guattari Felix, *A Thousand Plateaus. Capitalism and Schizophrenia,* University of Minnesota Press, Minneapolis, 1987

Dijk van Teun, „Critical Discourse Studies: A Sociocognitive Approach" în Ruth Wodak, Michael Meyer (eds.), *Methods for Critical Discourse Analysis*, Sage, Londra, 2009

Fernie, Eric, *Art history and its methods a critical anthology ; [iconography, style, marxism, feminism, poststructuralism, quality, conoisseurship, canon, semiotics , patronage]*, Phaidon, 1995

Foucault, Michel, *Arheologia cunoaşterii*, Editura Univers, Bucureşti, 1999

Foucault, Michel, *Biopolitică şi medicină socială,* Editura Idea Design & Print, Cluj, 2003

Foucault, Michel, *Puterea psihiatrică*, Editura Idea Design & Print, Cluj, 2006

Foucault, Michel, „The subject and Power", în *Critical Inquiry*, vol 8, no. 4, University of Chicago Press, Chicago, 1982

Guattari, Felix, Pindar Ian, Sutton Paul, *The Three ecologies*, Anthlone Press, New York, 2000

Groys, Boris, *Post-scriptumul comunist*, Editura Idea Design & Print, Cluj, 2009

Hardt, Michael, Negri, Antonio, *Multitude: War and Democracy in the Age of Empire*, Penguin Press, New York, 2004

Maingueneau, Dominique, „Is Discourse Analysis Critical?" în *Critical Discourse Studies* Vol. 3, No. 2, Routledge, Londra şi New York, 2006

Mills, Sara, *Michel Foucault*, Routledge, Londra şi New York, 2003

Negri, Antonio, *Arts and Multitude*, The Polity Press, Cambridge, 2001

Rogoff, Irit, „Studying Visual Culture" în Nicholas Mirzoeff (ed.), *The Visual Culture Reader*, Routledge, Londra şi New York, 1988

Threadgold, Terry-Cardiff, „Cultural Studies, Critical Theory and Critical Discourse Analysis: Histories, Remembering and Futures" în *Linguistik online* Vol 14, No 2, 2003

BDD-V613 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:12 UTC)